

(א) לעיל מז: טו; (ב) נבחרות מח.; א (עיי' פי רבש"ס פרשה יש שרה בפסוק ויבן הגמלס; (ד) צ"ב קל: ט"ש לעיל מח: (נה) טו.; ה) נהיט רב אשי הקדמון; ו) ונערך עך ערקומא איתא רב אשן; ז) ז"ל לרדא; ח) נרקת הערן בטרי גר"ש וע"ש בערך בטרי מ"ש בשם ר"ת; ט) ז"ל אחר ד"ה וכן; י) עיי' רש"א, פ' ט"ז ב"ב: טגו.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ארבעה. ע" לעיל דף ט"ז בש"י ד"ה בעדא ועל דף מד ע"ב במוס' ד"ה כ"י:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלו הן וכו' והיכן בילה מח:

הגהות מורה"ב

רנשבורג

[א] גמ' אין אורמין בטריפשו' זו דומה לו שהרי י"ב ע"י לעיל ה' ע"ב רש"י צ"ה שהרי מוחכה וע"י במס' צ"ב דף קל ע"ב מוס' ד"ה שהי ודו"ק: [ב] שם רבה אמר רב אשי. נמתק מלת אשי. וע"ב אשי: [ג] שם רבה בר רב הונא אמר רב אשי. נמתק מלת אשי. וע"ב אשי:

לעזי רש"י

צניקרו"ן. עצם העקב.

מוסף רש"י

צומת הגידין. מקום שהגידין צומתין מתחתין ומתהדקין לשון חומץ וצומתו לפסוקים (מ.) אשטריפשו' בלע"ז (גדיל ג.) וע"י איבה ג (ג.). שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה. מתק בשר גבלס למעלה מצומת הגידין ולא למעלה מצומת הגידין ולא כדאמרין וכן שניטל צומת הגידין, ואש"פ שלל מתק העצם (ולעיל מח): או: מתוך סימנין או גיד ואשרה ומתה מתוך כל תפיה ומיה (לעיל מח):

שיטה מקובצת

[א] ואיל דבארבוכה הנמכרת: [ב] מדיחין מתחיל והיכן כלה כח חיות הגידין:

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

בַּתְּנִי רגליה. האחרונים: **ארכובה**. מפרש גמ' (י) **אומם** הגידין. למעלה מארכובה הוא וסמוך לה והן אותן שלשה חוטין שנוטלין מנקרי הבשר מתלולית העצם שקרוין **זינקרוין** וכן **שניטל**. אפילו לא נחתך העצם: **נשצר העצם**. ולא נחתך: **אם רוצ בשר קיים**.

בתני

בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה יוכן שניטל צומת הגידין נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חייא למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה בארובה הנמכרת עם הראש עולא אמר רבי אושעיא **ב** כנגדו **ג** בגמל ניכר

א"ל לדידך מאי בוי'. תימה ללמא סוכר כמ"ד זומת הגידין הוי לאגרמא ולכך דהיינו כשיזאל מן העצם אזל למעלה מן הארכובה לא מיטרף משום זומת הגידין וי"ל מדפריך ליה עולא מכלל דהוה פשיטא ליה לזומת הגידין הוי לאגרמא ולגיו ועוד דרז יהודה דקאמר בצמוך היכא דפרעי טבחי והיינו דרצה צריה דרצה בר רב הונא דקאמר עילוי ערקומא שהוה עדין יותר: **הכא נמי** מן הארכובה ולמעלה קתני. לעולא ניחא דמני לפרש מן הארכובה ולמטה מיד אף על גב דלא בכל מקום כשרה כמו כנגד זומת הגידין מכל מקום כיון דמיתוסק למטה מיד ולמעלה מיד ניחא:

מר

אמר ליה עולא לרב יהודה בשלמא לדידי דאמינא כנגדו בגמל ניכר היינו דקתני וכן שניטל צומת הגידין אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידין אמר ליה רבובה בלא צומת הגידים וצומת הגידים בלא רבובה והא נחתכו קתני אישתיק לבתר דנפק אמר מ"ט לא אמרי ליה למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מצומת הגידין הדר אמר ולא אמרי ליה נחתכו קתני הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני רב פפא מתני הכי אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חייא למטה למטה מן הארכובה ומצומת הגידין וארכובה גופה כדעולא א"ר אושעיא ומי איכא מויד דאילו מדלי פסיק ליה וחיה מתתי פסיק ליה ומתה אמר רב אשי **ד** מרפות קא מדמית להדרי **א** אין אומרין במרפות זו דומה לזו ושהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה ואלו הן צומת הגידין רבה אמר רב **ב** אשי **ד** דאגרמא ולכך רבה בר רב הונא אמר רב **ג** אשי **ד** דאגרמא ולכך רבה בר רב הונא אמר רב **ה** אשי דעילוי ערקומא יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' אבא ויתיב וקאמר דערקומא גופה אמר ליה רבי אבא לא הצייתו ליה הכי אמר רב יהודה **ה** הכא דפרעי טבחי והיינו **ו** רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב יהודה אמר שמואל **ה** צומת הגידים שאמרו מקום שהגידין צומתין ועד כמה א"ל ההוא מדרבנן ורב יעקב שמיה כי היוינן בי רב יהודה אמר לן שמעו מגי מלתא דמגברא רבה שמיע לי ומנו שמואל צומת הגידין שאמרו מקום שהגידין צומתין בו וממקום שצומתין עד מקום שמתפשטין וכמה אמר אבוי **ז** ארבעה **ח** בטרי בתורא בדקה מאי אמר אבוי בלימי הוו צומת הגידים בליעי לא הוו צומת הגידים אשוני הוו צומת הגידים רכיכי לא הוו צומת הגידים אלימי הוו צומת הגידים קמיני לא הוו צומת הגידים חוורי הוו צומת הגידים לא חוורי לא הוו צומת הגידים **מ**

מגעת לערקוס ארכובה הוי מוס לפסול ותני עלה קפץ העליון ולא קפץ התחתון וכנגדו בגמל ניכר: היינו דקמי וכן שניטל. משום דתנא למטה מן הארכובה עליונה כשרה דהיינו נחתך עצם האמצעי אינטרין למיתני וכן שניטל להע"ג דלס נחתך בגובה כשרה היכא נחתך בשיפולו במקום זומת הגידין טרפה וכדמתרין לקמן ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה ומתכה מכאן וחיה אלף לדידך דלמרת ארכובה תחתונה למעלה דקתני מתניתין למעלה מיד בצמוך משמע היינו ניטל צומת הגידין: **אמר ליה סנא ארכובה בלא זומת הגידין**. כמו **ז** נשצר העצם והגידין קיימין ותנא זומת הגידין בלא ארכובה: **והא נחאסנו**. לגמרי משמע אלמא תנא ליה תנא ניטל ארומת ולמה ליה למחדר ולמתנייה והא ליתא למימר תנא רכובה עם זומת הגידין והדר תני זומת הגידין בלא ארכובה דלס כן ניתני ניטל זומת הגידין וכ"ש נחתכו: **לכשר דנפק**. עולא: **אמר**. רב יהודה לנפשיה: **מאי טעמא לא אמרי**. דלמטה דקאמר הוא למטה מן הארכובה ומצומת הגידין ולמעלה לאו למעלה מיד משמע אלף בגובה של עצם למעלה מן הזומת והדר תנא וכן שניטל הזומת דלס נחתך בתוך הזומת נמי טרפה: **הדר אמר**. שפיר עבדי דלא אמרי ליה: **ולא אמרי ליה**. בתמיה. וכי לא אמרתי לו טעם הגון רכובה בלא זומת זומת בלא רכובה ופרכיה מלישנא דמתניתין ואמר לי נחתכו קתני והכא נמי אי הוה אמרי ליה קא הוה דייק נמי לישנא ואומר לי מן הארכובה ולמעלה קתני דמשמע בצמוך והיינו צומת הגידין: **רב פפא מחני**. לדרב יהודה הכי: **למטה**. דמתניתין לאו למטה מיד קאמר דרכובה דמתניתין ברכובה עליונה מיירי הלכך למטה דידה דהיינו עצם אמצעי זימנין דטרפה כגון צומת הגידין אלף הכי קאמר למטה מן הזומת רכובה ומעם אמצעי כולו דהיינו צעם התחתון ודאי כשרה: **למעלה למעלה מן הארכובה**. דהיינו בקולית ודאי טרפה כל מקום שיחתך: **וכן שניטל אומם הגידין**. וצעם אמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון צומת הגידין ויש מקום כשרה כגון למעלה מן הזומת ורכובה גופה אחו היא: **כדעולא**. עליונה: ופרכינן ללישנא דעולא ודרב פפא **ומי איכא מויד די מדי פסיק לה**. למעלה מן הזומת הגידין צעם אמצעי כשרה: **וכי מחסי פסיק לה**. וכשמשפיל להו לחותכה צומת טרפה: וכלישנא קמא דרב עבדינן לחומרא ולמעלה מרכובה התחתונה כל מקום שיחתך טרפה וכן ניטל זומת בלא רכובה דלא חזינן דהדר ציה רב ולקמן פסיק הלכתא הכי אפילו בנשצר העצם וכ"ש נחתך לגמרי: **אלו הן זומם הגידין**. מהיכן מתחיל והיכן **ב** (א) כח חיות הגידין: **דאגרמא ולכך**. משיזאלין הגידין מן העצם ומהלכין בצצר שהעצם למעלה מן הפרק ערום בלא בשר כשתים וג' אצבעות והגידין אדוקין זו וממקום שמתפרשין ממנו ולמעלה מתחיל וכל זמן שהן צומתין וקשורין השלשה יחד זומת עד מקום שמתפשטין ומתפללין זה מזה כדמפרש לקמן: **דאגרמא וגיו**. אין נקראין זומת אלף מקום אדיקתן צעם ממקום שנאדקין זו עד הפרק: **דעילוי ערקומא**. עצם קטן הוא המחצר את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרי זומת וכל מקום שיחתכו עם טרפה והאי שיעורא נפיש מכולהו שמתחיל מיד מן הערקוס ולמעלה והוא למטה מסוף העצם האמצעי ואם נחתך צין עצם אמצעי לאותו ערקוס טרפה: **דערקומא גופה**. נחתכו גידין כנגד הערקוס עצמו: **לא סליחו ליה**. דמחמיר טפי: **דפרעי טבחי**. במקום שפותחין הטבחי להפריש הבשר מן העצם כשמנקרין אותו זינקרוין ורוזין ליעול אותן גידין והיינו מעילוי ערקומא. לישנא אחרינא כשמפשטין הבהמה משם מתחילין לפחות ולהפשיט העור של רגליה אחרונים: **זומסין**. מחוברין יחד ונראין כגיד אחד: **ועד כמה**. ארכו של זומת: **ארכבעה בטרי**. ארבע אצבעות: **צליטי**. קודם שיצטעו בתוך הבשר: **אשוני**. קשין: **רכיכי**. לאחר שנכנסין לבשר נעשין רכיך:

דזיגי

ערקומא שקרוין בלשון כנען טיג ושעל הרכובה עצמה עצם קטן שעל הרכובה הגידים שעליו הן צומת הגידים.

עין משפט

נר מצוה

סו א מיי פ"ח מהל' שמיטה הלי"א סגמ עשין סב טושי"ע יו"ד סי' נה סעיף א:
סב ב מיי שם הלי"ו וע' בהשגות וצ"מ סגמ שם טושי"ע יו"ד סי' טו ס"א:

סג ג מיי שם הלי' יא סגמ שם טושי"ע יו"ד סי' נה סעיף א:

ד נמיי שם הלכה טו:
ע ה ו מיי שם הל"ג סגמ שם טושי"ע יו"ד סי' טו סעי' ב:

עא ז מיי שם טושי"ע שם סעיף ד:

ח [טושי"ע שם סעיף ג]:
עב ט י מיי שם טושי"ע שם סעי' ה:

רבינו גרשום

נשבר העצם אם רוב בשר קיים מן הארכובה ולמעלה: ברכובה הנכרי עם הראש. מקום שחוקך רגל של בהמה זו היא ארכובה: עולא א"ר אושעיא כנגדו בגמל ניכר כלומר לא רכובה הנמכרת עם הראש אלא אותה רכובה שהיא בסוף הקולית בתחלת עניניה ויכיר בגמל בסוף זנבו שזנבו קצר ואינה יכולה לכסותו: אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידים והא למעלה מן הארכובה הנמכרת עם הראש באותו מקום הוא צומת הגידים: והא נחתכו קתני והיאך יכלת לאוקומיה מתניתין מן הארכובה ולמעלה רכובה בלא צומת הגידים והא נחתכו קתני דמשמע דנחתכו הכל רכובה וצומת הגידים. מ"ט לא אמר ליה למטה למטה מצומת הגידים כשרה. למעלה למעלה מצומת הגידים כשרה. וכן שניטל צומת הגידים למעלה מרכובה הנמכרת עם הראש: הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני הכא נמי כשאני א' לא למטה למטה מצומת הגידים למעלה למעלה מצומת הגידים והא יקשה לי מן הארכובה ולמעלה קתני ולא קתני מצומת הגידים רק למעלה במתניתין קתני הארכובה בעינן לאוקומי למטה מן הארכובה בעינן לאוקומי בתניתין בקיוב לרכובה קיב מלמטה וכן כלמטה דהוה בצומת הגידים ולא בעינן לאוקומי מתניתין למעלה מן הארכובה ולמעלה ומצומת הגידים. ולמטה מן הארכובה ומצומת הגידים לפיכך לא מוקמינן למעלה מן הארכובה ולמטה מן הארכובה ברכובה מן הארכובה ברכובה הנמכרת עם הראש אלא ברכובה עליונה דבגמל ניכר ומצינן לאוקומי דלא תיקשי וכן שניטל צומת הגידים והיא רכובה כדעולא. ומי איכא מויד דאילו קא פסיק לה כלומר השתא דמוקימין למעלה מן הארכובה ברכובה דעולא מי איכא מויד כו כלומר דאמרין למעלה מן הארכובה טרפה הא למטה מן הארכובה כשרה אע"ג דלמעלה מצומת הגידים ולבסוף קתני וכן שניטל צומת הגידים טרפה שהיא למטה: דאגרמא ולכך גידים של מעלה מן השופי דאגרמא ולגו בגידים שבין בשר לעצם דעילוי

^[1] נבאה לז"ל כלומר למטה מן הארכובה ולמעלה מן הארכובה בעינן לאוקומי מתני וכו'.

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

עג א מיי פ"ח מהל' שמיטה ה"ח טושי"ע י"ד סימן טו סעיף ז'
 ער ב מיי שם ה"ט ע"י כהשגות וכו' טושי"ע שם סעיף ח: עה ג מיי שם הלכה יח טושי"ע שם סעי' ז: עו ד ד מיי פ"ה מהל' משאלות אסורות ה"ח ופ"ח מהל' שמיטה ה"ח טושי"ע שם סעיף י"ד עז ו ז מיי שם טושי"ע שם סעי' ז:

מר בר רב אשי אמר ב'ו' פי' בקונטרס דכמר בר רב אשי קיי"ל ככל דוכתי בר ממכחז אודיתא ומיפך שזועה וכן יש בסדר תנאים ואמוראים ור"ח פי' דקיי"ל כוותיה ככל דוכתי בר ממכחז שזועה וחיורי וסימן כולו הפך לכן וחיורי היינו הך דשמעתין וכן פי' רבינו תם: **איפסיק** חד מינייהו מרפה. לא שייך למתני גבי יתר עליהן עוף (לעיל נ). משום דכשנספק אחד מהן סוף כולן ליפסק: **ואם לאו** זה וזה אסור. והא דקתני רישא נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה ה"ה נמי נשבר העצם ואין רוב צמר קיים ואגב סיפא נקט נחתכו ללמטה אפי' נחתכו לגמרי כשרה:

רוב עוביו ואמרי זה רוב הקיפו. זימנין דמשכחת לה זה בלא זה שאין העצם עגול לגמרי אלא מרחיב מלד אחד ומילר מלד אחד דבזקונטרס פירש צעין אחר: **למאי** יחוש לה חדא דא"ר יוחנן ב'ו' תימה דהתם גבי פסק פליגי משום דמר אזיל צמר השתא ומר אזיל צמר סוף דמפרש כביד לולין (פסחים פד.) ומה שייכא ה"ה פלוגתא הכל לענין הגנה וי"ל משום דכרייתא קתני אס עור ובשר חופין את רובו משמע דלי חשיב צמר מנין: **גידין שסופן** אהקשות. צפרק ביזא לולין (שם דף פד.) פי' בקונטרס גידי זואר ואין נראה דהכל מייטי לה אגדי רגל ועוד דגידי זואר לעולם קשין הן ואין רגילות לאכלן לולין (שם פג.) הגידין והגותר והעלמות ישרפו לשה עשר ופרין הני גידין היכי דמי אי גידי צמר ליכתינה ואי דאיתור היינו נותר אלא פשיטא גידי זואר משמע שם רגילים להיות נותר בכל שעה ט: אל

מר בר רב אשי אמר כיון דזיגי אע"ג דלא חזורי אמר אמימר משמיה דרב זביר תלתא חוטי הוו חד אלימא ותרי קטיני איפסיק אלימא אודא רוב בנין איפסיק קטיני אודא רוב בנין מר בר רב אשי "מתני לקולא איפסיק אלימא האיכא רוב בנין איפסיק קטיני האיכא רוב בנין בעופות שיתסר חוטי הוו אי פסיק חד מינייהו מרפה אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דאבא ואייתו לקמיה עופא ובדק ואשכח ביה חמיסר הוה חד דהוה שני מחבריה נפציה ואשכח תרי אמר רב יהודה אמר רב צומת הגידין שאמרו ברובו מאי רובו רוב אחד מהן כי אמריתיה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו כי מיפסיק חד מינייהו לגמרי הא איכא תרי טעמא דאיכא תרי הא ליכא תרי לא ופליגא דרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידים אפי' לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה^ו ואיכא דאמרי מאי רובו רובו כל אחד ואחד כי אמריתיה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו האיכא תלתא דכל חד וחד מסייע ליה לרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידין שאמרו אפי' לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה: נשבר העצם הבשר קיים זה וזה מותר ואם לאו זה וזה אסור למטה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר אם לאו אבר אסור ובהמה מותרת ושמואל אמר בין למעלה בין למטה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר אם לאו מותר אם לאו אבר מותר לה רב נחמן לשמואל יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה ומותרת א"ל רב אחא בר רב הונא לרב נחמן לרב גמי יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה ומותרת א"ל הכי קאמינא אבר שחיה ממנה מוטל באשפה ומותרת שלחו מתם הלכתא כוותיה דרב הדור שלחו כוותיה דשמואל הדור שלחו כוותיה דרב ואבר עצמו מוטל במשא מתיב רב חסדא^ז לא אם טיהרה שחימת מרפה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר דבר שאינו גופה א"ל רבה^ח הדורי אפירכי למה לך אותיב ממתני^ט שנשחטה בהמה הוכשרו בדמיה דברי ר"מ ר"ש אומר לא הוכשרו א"ל מתני^י איכא לדחויי כדדחיין כי סליק ר' זורא אשכחיה^י לרב ירמיה דיתיב וקאמר לה להא שמעתא א"ל^י יישר^י וכן תרגמה אריוק בבבל אריוק מנו שמואל והא מיפלג פליג הדר ביה שמואל לגביה דרב ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר אם לאו אסור וכמה רובו כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן רוב עוביו ואמרי לה רוב הקיפו^א אמר רב פפא ה"הלכך בעינן רוב עוביו ובעינן רוב הקיפו אמר עולא אמר רבי יוחנן עור הרי הוא כבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור מצטרף לבשר דהא עור ובשר קתני א"ל אגן עור או בשר תנינן איכא דאמרי [אמר עולא] א"ר יוחנן יעור מצטרף לבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא א"ל אגן עובדא ידענא דההוא בר גזולא דהוה בי רבי יצחק דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דר' יוחנן ואכשריה א"ל בר גזולא קאמרת יבר גזולא דרכיך שאני הגהו גידין רכין דאתו לקמיה^ב דרבה אמר^ב רבה למאי יחוש להו חדא^ב דאמר ר' יוחנן גידין שסופן להקשות נמנין

דזיגי לולין קלי"ש לזניס קת: **סלסא חוטי הוו**. צומת הגידין: **אודא רוב בנין**. שהוא עב משניהם וכיון דלזל רובא טרפה: **שני מחבריה**. עב מחבריו: **נפציה**. נפלו קרפ"ר בלע"ו: **רוב אחד מהם**. אס נפסק רובו של אחד מהם טרפה: **הא איכא תרי רובו קיים**: הסרבל של צמר ומעמידין בית הזואר צחוט כמו שאלו עושין ברכועות: וכמר בר רב אשי קיי"ל ככל דוכתי בר ממכחז אודיתא (סנהדרין דף כט:) ומיפך שזועה (שזועות דף מה.). ובשיעור צומת גידין אחר שנחלקו ולא איתפרש הלכתא כמאן בשל תורה הלך אחר המחמיר [ע"ז]. וטרפות דאורייתא הלכך מעילוי ערקומא עד מקום שמתפשטין כל מקום שחוטף שם הוה צומת הגידין ואפי' רכובה קיימת ועלם קיים טרפה: **אס נשבר העצם שם רובו צמר שעל השצירה קיים**. עור ובשר חופין רוב העצם: **זה וזה**. אבר ובהמה מותר: **ואם לאו זה וזה אסור**. ומתני דקתני אס לאו אין שחימתו מטהרנו דמשמע אבר אסור ובהמה מותרת אלמטה מן הארכובה קאמר: **אבר אסור**. משום מדולדל. ולשמואל מתני דין למעלה ודין למטה קאמר ושני לה למתני דין נחתכו לגמרי נשבר העצם משום דהכל גידין קיימי: **ולרז נמי**. בלמטה מן הארכובה יאמרו כו': **שחיה ממנה**. שהשמה תלויה בה: **מוטל באשפה**. דקאמר אבר אסור ואתה חותכו ומשליכו לאשפה: **כווסייה דרב**. דלמעלה מן הארכובה זה וזה אסור: **ואבר עלמו מטמא צמשא**. דשחיטה עושה ניפול: **מיסויי כו'**. אלמא אין שחיטה עושה ניפול: **הדורי אפירכי**. לאותו כי מצרייתא שאינה ידועה לכל: **ארוטי ממאני**. ששגורה צבית המדרש צפי כולם דתנן בהעור והרוטב (לקמן קס.) האבר והבשר המדולדלים נשחטה הצביתה הוכשרו לקבל טומאת אורלין אלמא אין זה טומאת נבלות: **לא הוכשרו**. התם מפרש טעמא: **דדחויין**. לעיל צפרקין (דף עג:) מאי הוכשרו אבשר קאמר דלי נמי שחיטה עושה ניפול אין טומאת נבלה צבצר הפורש מן החי דגידין ועלמות צעינן כדליף התם: **להא שמעתא**. לרב דאמר לעיל אס לאו זה וזה אסור דרב ירמיה בר אבא תלמיד דרב הוה ואמר לה לשמעמיה דרב: **אריוק**. קרי שמואל על שם אריוק מלך אלסר (בראשית ד) דהלכתא כוותיה צדיני: **רוב עוביו**. שלא יא רוב עובי השצירה לחוץ אלא מיעוט חלל העצם נגלה לא מעלה ולא מוריד אס רוב היקף הצצר שצבצב העצם על הצצר קיים אפי' נהפך חלל העצם ויא דרך נקב קטן כשר ואס רוב היקף העצם סביב השצירה מגולה אפי' כיונה צביתא ראש השצירה לזד צצר הקיים והרי כל חלל העצם נכסה אפי' הכי טרפה:

צעין רוב עוביו. נכסה שלא יא רוב חלל דרך נקב הצצר ושיא רוב היקף הצצר שעל הצצר קיים: **עור הרי הוא כבשר**. אס ניטל הצצר מתחת העור והעור חופה אס עוביו והיקפו כשר: **ולימא מר עור מצטרף לבשר**. לחומר לליבועי חזיו עור וחזיו צצר: **אגן עור או בשר סנינא**. צחק צרייתא דלעיל: **ולימא מר עור משלים לבשר**. דליבועי רוב הכיסוי צבצר ומיעוטו עור להצטרף צין שניהם לכסוי רוב העצם: **בר גזולא**. שנשברה רגלו: **דריק**. עורו לפיכך חסוב כצצר: **הנהו גידין רכין**. דהוו מצטרפי לבשר וחופין רוב עצם הנשבר: נמנין

א) עיין בהלכ"ש בזה, ב) [לעיל עג.] ג) גדה סה"ל: ד) [לעיל עג:] לקמן קס"ג: ה) [ברכות מב:] וס"ג, ו) [שבת נג.] ז) [ז"ל דרבה] ח) [ז"ל רבא], ט) פסחים פד., י) עיין פד"י שבת נג. ד"ה שמואל ומש"ש על צ"ד, י) [וע"ע תוס' יומא פג. ד"ה מר ותוס'] וסוף שזועות מא. ד"ה ולמר ותוס' כטות פד: ד"ה והוא ודף נז. ד"ה אלמנה, ט) [וע"ע תוס' פסחים פד. ד"ה גידין].

גידין הש"ס

גמ' אבר רב פפא ה"כב. לעיל ד' ה"ה ע"ה שנת ד' כ"ע"ה:

הגהות הב"ח

א) גמ' אשכחיה לרבי ירמיה בר אבא דמיז:

לעני רש"י

קלי"ש. כהר"ם. צלולים. קרפ"ר. הוצא מסבך. החר.

מוסף רש"י

ואת האבר המדולדל בה. צבוס צבמה עמקת ממנה אבר ועטורה ותלו נמקת, דלמריק צבשור והוצבו (לקמן קס.) האבר המדולדל בצבמה ושחמה עמקתא עומאת אוכלין ולא טומאת נבלות, מדקמי הוכשרו צבמיה ופי נבלה מפי הסכר איכא לנימך, וצ"ע שחסוקין צבליה, דקמתי לביזא האבר והבשר המדולדלים נשחטה בהמה. טעהרה לזומן דין הוא שמהרנו מפני שהיא גופה (שם.) נשחטה בהמה. טעהרה למטמא עוד משום נבלה וצ"ע שחסוקין צבליה, כדלמריק בצבמה המקשה (לעיל עג.) מובשר צבשה טרפה, מידי נבלה טהור, דאין שחיטה עושה ניפול והוכשרו צבמיה לקבל טומאת נבלה הסכר אחר (לקמן קכז.) יישר. יפה אחרת (שבת טג.) שפיר קאמרת (פסחים נג.) לעיל (בראשית ד) וכן תרגמה אריוק. שמואל קרי אריוק על שם שהיה בקי צדינין וצופת מלך השופט על הארץ לשון ריבא מלך (שבת נג.) לשון מלך כמו גור אריות יהודה, להכי קרי לשמואל אריוק. דקיי"ל הלכה כשמואל צדיני כי היכא דדינא דמלכותא דינא (מוחזקת מה.).

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

עז.

עין משפט
נר מצוה

עא א מיי פיי מהל קרנ פסח הליי:
 עב ב מיי פיי מהל עמיטה הליי צ סמג
 עגו סג טושי"ע יוד סיי
 עה ספי ט:
 עז א מיי שט טושי"ע שט ספי יא:
 עח ד ה מיי פיי מהל מאלכות אקורות הליי טושי"ע שט ספי י:
 עט ו מיי שט טושי"ע שט ספי יא:
 פא ז מיי פיי מהל מאלכות אקורות הליי יא:
 פב ח מיי פיי מהל טומאת אובלין הליי ופי"א מהלכות אבות הטומאה הליי:
 פג ט מיי פיי מהל מאלכות אקורות הליי:
 פד י מיי פיי מהל אקוטי ציטה הליי סמג לאוין קי"א ועיין רמג טושי"ע יוד סיי קלד ספי ד:
 פה כ ל מיי פיי מהל צטורות הליי טושי"ע יוד סיי שטו ספי י:
 פז מ מיי שט סלה י:
 פח נ מיי פיי מהל טומאת אובלין הליי:
 פט ו מיי פיי מהל טומאת אובלין הליי:

תורה אור השלם

1. וכל בהמה מפרסת פרסה ושעטת ששע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אהה האבלה: דברים יד

שיטה מקובצת

אן והאמר רבא הליכתא ג"כ עי' תוס' בכורות דף יד ע"א ד"ה רב אשי:

רבינו גרשום

ירש לקיש ואיסורא דאורייתא. איסור טרפה: והאמר רבא הליכתא כותיה דרש לקיש בהני תלת כלומר ותו לא: שאני הכא דהדר ביה ר' יוחנן לגביה דרש לקיש כלומר כמה חזוין הכא בעור הראש של עגל הרך שחיטתו עליו להקטירו חוץ לזנות ופסול והיבט עליו כרת וא"ר יוחנן לא תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה משום אילעוד כן יהודה איש אבליים וליה לא סבירא ליה דסבר דאין חשוב כבשר כיון דסופו להקשות הכא נמי כיון דסופו להקשות אע"ג דהשתא רבין גינהו אין חשובין כבשר וטרפה: דאישתקיל קורטיתא מיניה דניטל מן העצם מעט שירוצא לחוץ: מה לי נפל קורטיתא מיניה מה לי איתיה כוליה: מתלקט מהו כלומר הבשר שחופה את העצם מתלקט שאינו חופה רוב העצם במקום אחד אלא מתלקט בכמה מקומות עז שחופה רובו: מתרוסס מהו לשון מרוסס שאינו שלם על העצם. ניקב מהו כלומר הבשר שניקב בנדיק לארכו שלא ניקב בעגול אלא לארכו. ניטל שליש התחתון שאין בו עוד לעצם בשר אלא עור

א"ל תקניטני. ריש לקיש לר' יוחנן מההיא דלולא שערוטויהן כששן כו' וכו' לדידה גופיה תקשה ליה דהא קסבר דבתר כסוף אולנין בהך גדין שסופן להקשות וי"ל דלא דמי פסח דלאכילה לטומאה דאפי' עור ששלקו טומאת אובלין כיון דחזי לאכילה כדאמר בסמוך ואע"ג דודאי אין נמנין עליו צפסח והכי נמי גדין שסופן להקשות וכן צפרק כ"ל זולין (פסחים פד). דפריך מההיא דר' יוחנן דלמר עור הראש של עגל הך אין מטמא טומאת אובלין אההיא דגדין שסופן להקשות מכ"ש פריך וצירושלמי אההיא דראשו של עגל הך א"ר יוחנן לא שנו אלא לטומאה אבל ללקות לא ור"ל אמר משנה שלמה היא זו בין לטומאה ובין ללקות ומסיק התם מילחף שיטמיה גדין ומן לא עבד לא בשר גדי פריך שסופן להקשות דלמר אין נמנין וכן עבד ליה בשר א"ר בון טעמא דריש לקיש ואלו את הבשר בשר ולא גדין משמע לפי הירושלמי דכל מקום אויל צמר השתא צר מגבי פסח דמתיב קרא: **בלשון יחיד כו'.** היה שונה במשנה דברי ר"ש ולא כמו שפי' בקונטרס משום דלמאי כימירא דצפרק החולץ (יבמות דף מב:) ע"פ פריך והא א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה אע"ג דלמאי כו' יהודה וכו' וממאי דמההיא דפסח הדר ציה ולמלא מההיא דלקמן הדר ציה * וי"ל דמסתמא הדר ציה לגבי חצריה: **נתבסמם מהו.** הא דלמר צאלו טרפות (לעיל גג):

נתבסמם מהו

נתמסמם הבשר רופין אותו כאליו הוא אינו היינו כגון צריאה וצגידין שהטרפות תלוי בהן אבל הכא שהטרפות תלוי בעצם אע"ג דנתמסמם הבשר שמה עדיין מנין:

דקנה משכא דידיה

גרסא צרי"ש פ"י רי"ס למה שלו שאו מדבק צו העור ומעלה צו ארוכה: **עור ששלקו מטמא טומאת אובלין.** וא"ת אי"כ יאכל עור צפסח דהא תנן (פסחים דף פד.) כל הנאכל בשור גדול בשלקא נאכל צללי בגדי הך וי"ל דנעיין שיהא נאכל בשלקא שלא ע"י הדחק:

צנבלתא

אוי למאי אי לטומאת אובלין תנינא אי דלמא שני התם דקניא משכא לבשר דידיה כלומר שער דבוק לבשר אבל האי שניטל שליש התחתון אין עור דבוק לבשר: נקדד כמו טבעת מהו. כלומר הבשר שחופה את העצם נקדד סביבו: מסירוטו בעצם מסירוטו סביבו בעצם: והוא דקנה גרמא דידיה מה דאמרינן מסירוטו בעצם כלומר שיהא דבוק בעצם ומעלה ארוכה והוא דקנה גרמא דידיה ששלם העצם: דוקא עצם כלומר מסירוטו בעצם אבל בבורל או במחט או במרוק מירוף ורף מנקבו אלא מסירוטו בעצם: אבל לא טומאת נבלות דאינה מטמאה במשא: מכדי אין שליח בלא ולר' כו' כלומר כיון שיצאתה מקצתה ולר' יצאתה עמה ואסורה דולד יצא חוץ ממחיצתו וכי הכי דולד

נמנין עליהם. דאפי' לא נמנה אדם עם החזרה אלא לאכול מהן יאל ידי אכילת פסח. אלמא בשר נינהו: ר"ל. פליג עליה צפסחים כ"ל זולין (דף פד.) ואמר אין נמנין והכא לאכשורי טרפה קאמי ואיסורא דאורייתא היא ואת אמרת כו': **ואמאי אישטיק והאמר רבא.** ציננות בהחולץ הלכתא כריש לקיש צהני תלת ותו לא קנין פירות והחולץ למעורת ומתנה בצלמנע כולן בהחולץ (א) אלמא בהך גדין הרכין הלכתא כר' יוחנן דאע"ג דסופן להקשות הרי הן עכשיו כבשר: שאני הכא דהדר ציה ר' יוחנן. מגדין הרכין ואמר כל מידי דסופן להקשות צמר סוף אולנין דמעיקרא הוה סמין ר' יוחנן אהא דמנן צהעור והרוטב (לקמן קכג.) עור הראש של עגל הך הוי כבשר לטומאת אובלין ונבלות ואע"ג דסופו להקשות והדר ציה ואוקמה לההיא כימירא: דלמר ציה. ר' יוחנן לריש לקיש צהעור והרוטב דקצעי מיניה עור הראש של עגל הך מהו שיטמא ואמר ליה אינו מטמא הואיל וסופו להקשות ואמר ליה הרי שנינו ואלו שערוטויהן צנבלת עור הראש של עגל הך ואמר ליה אל תקניטני צה שבלשון יחיד אני שונה אותה כלומר יחידה היא ולא סבירא לן כוומיה: **דאישתקיל קורטיתא.** לשון קורט כלומר מעט מן העצם נעכל ונפל לארץ: **שהיה טלחא ריגלי.** לשאלו הלכה לחכמים הנאספים לרגל: א"ל רב **אדא בר מסנה.** לבעל הבהמה: רבא **ציה דרב יוסף צר חמא.** הוא רבא צר פלוגמיה דאצ"י: **דחריפא סכיניה.** לצ פתוח לו צבצבא: **מכדי נצטר העצם ויאא לחוץ סוף.** צברייתא דלעיל מה לי נפל מיניה מה לי איתיה הואיל ועור ובשר חופין את רובו כשריה: **מתלקט מהו.** צמר הנותר לכסות הרוב אינו יחד אלא כאן מעט וכאן רוב סביב העצם ואם תלרפהו הרי מעט הקיפו נכסה: **מסרוסס מהו.** שיהו הבשר מרודד וקולט ומפכה את רוב העצם: **נתמסמם.** צמר הנשאר לכסוי נקב: **קודרו.** נוטלו צסקין כקדירת ארוכה: **איבעיא להו ניקב אותו צמר החופה נקב קטן צלא חסרון: מהו.** מי הוי ריעותא או לא: **נסדק.** הצמר הנותר לכסוי מהו: **ולפי.** מעל העצם אותו צמר החופה קאני דבוק בעצם מהו. אמ"ל נקלף צלא חסרון הצמר כשר: **ניטל שלישי החסרון.** של עוזי הצמר סמוך לעצם

הנהרות הב"ח

(א) גמ' ניקב מהו נסדק מהו נקלף מהו ניטל שלישי:

מובן רש"י

התורה חסה על ממונן של ישראל. דמתיב (ויקרא יד) וזה הכסין ופסו את הבית, שלל יעמאלו לוי חרס צבנתו ע"ל לרס טרפה כמתיב (ש"ל כו.) ובעיני יזמא לט. ועילי חס: בארובה. אל תקניטני. להשיב צו ממנה, בלשון יחיד אני שונה אותה. משנה, ולא בלשון סתם משנה (לקמן קכג). שחי תלתא ריגלי. שחי תלמידי חכמים נקבסם לשמע דרשה הלכות פסח צפסח והימא שאלת מהו, ונתמסמם הגאונים מלאי כל הך ריגלי דלמורתי היינו יוס שמת צו חרס גדול קצעים אותו לנבזיו ומדי שיה שמו כשנעית אותו יוס מתקבסם תלמידי חכמים מכל סעיטיו וזאת על קצרו עט שר העם להושיב ישיבה שט (יבמות קכג). מרף דרף. עושה חטרה, אשגריטי"א בלע"ז, לשנא לחיטה מרף ורף מעלה נפת, אופלי"א בלע"ז (שם עו). שליח. של בהמה שיצתה מקצתה. אודס שחיתת הבהמה, איתיה באכילה. כולה, אפי"פ שאין צה ולר' (בי"ק א') אפילו מה שהיה צפסח בשעת שחיתת (ועיל סח). סימן ולר' באשה סימן ולר' בבהמה. כלומר מפני שהשאלו סימן ולר' צין בלשה צין צבהמה, שאין שלח צלא ולר' אלא שניטת, וחיטיין שמה צלוחו מקת שלח קודם שחיתתה היה רובו של עובד וק"ל יאל רובו הרי זה כילוד ואינו ניטר בשחיתת האם (ב"ק א') או: חיטיין דלמא הנהיה מקת דניפק יאל האלף והי כילוד. הלך כולה אכורה דשחית לה צמר רישא (ע"ל סח).

(א) לעיל מנן: וחס נמנין. (ב) ז"ל לרפא. (ג) קטו: יבמות לו. (ד) לקמן קכג: (פסחים פד. גס לעיל סה: ולקמן קלד.) (ה) ע"פ פרשי' יבמות קכג. ד"ה תלחא. (ו) יבמות קכג. (ז) ז"ל מלא. (ח) לעיל גג: ע"ש וגם פרשי' שס. (ט) ג"י הענין קודרו. (י) ז"ל נקדד. ערוך. (יא) יבמות ע"ל. (ב) לעיל סה. (ב"ק יא.) (ג) ע"ש. (ד) לעיל סה. (ה) וחס' ב"ק יא. ד"ה כסימן. (ו) ב"ק יא. ע"ש. (ז) יבמות לו. (ח) ע"ש ורש"י מוס' (לעיל סה: ד"ה בלשון וכו'). (ט) ע"ש בערוך ערך רל.)

ג'יון הש"ס

תוס' ד"ה בלשון כו' וי"ל דבפתחא וכו'. עיין מנחת דב"ט ע"ב ט"ז ד"ה וכו'. וע' צ"ח ק"א ע"פ וע"ג:

הנהרות הב"ח

(א) גמ' ניקב מהו נסדק מהו נקלף מהו ניטל שלישי:

מובן רש"י

התורה חסה על ממונן של ישראל. דמתיב (ויקרא יד) וזה הכסין ופסו את הבית, שלל יעמאלו לוי חרס צבנתו ע"ל לרס טרפה כמתיב (ש"ל כו.) ובעיני יזמא לט. ועילי חס: בארובה. אל תקניטני. להשיב צו ממנה, בלשון יחיד אני שונה אותה. משנה, ולא בלשון סתם משנה (לקמן קכג). שחי תלתא ריגלי. שחי תלמידי חכמים נקבסם לשמע דרשה הלכות פסח צפסח והימא שאלת מהו, ונתמסמם הגאונים מלאי כל הך ריגלי דלמורתי היינו יוס שמת צו חרס גדול קצעים אותו לנבזיו ומדי שיה שמו כשנעית אותו יוס מתקבסם תלמידי חכמים מכל סעיטיו וזאת על קצרו עט שר העם להושיב ישיבה שט (יבמות קכג). מרף דרף. עושה חטרה, אשגריטי"א בלע"ז, לשנא לחיטה מרף ורף מעלה נפת, אופלי"א בלע"ז (שם עו). שליח. של בהמה שיצתה מקצתה. אודס שחיתת הבהמה, איתיה באכילה. כולה, אפי"פ שאין צה ולר' (בי"ק א') אפילו מה שהיה צפסח בשעת שחיתת (ועיל סח). סימן ולר' באשה סימן ולר' בבהמה. כלומר מפני שהשאלו סימן ולר' צין בלשה צין צבהמה, שאין שלח צלא ולר' אלא שניטת, וחיטיין שמה צלוחו מקת שלח קודם שחיתתה היה רובו של עובד וק"ל יאל רובו הרי זה כילוד ואינו ניטר בשחיתת האם (ב"ק א') או: חיטיין דלמא הנהיה מקת דניפק יאל האלף והי כילוד. הלך כולה אכורה דשחית לה צמר רישא (ע"ל סח).